

La República Catalana: retornar a Catalunya la categoria d'Estat

written by Josep Xaubet Vilanova | 14 d'abril de 2017

En el vuitanta-sisè aniversari de la proclamació de la República Catalana és més escaient que mai fer-ne la commemoració a causa de les circumstàncies polítiques que estem vivint en aquests moments. Analitzar i entendre què va passar aleshores, ens ha d'ajudar a saber què és el que volem i com aconseguir-ho.

Per a fer tot això cal entrar en els antecedents històrics. De proclamacions de la república catalana n'hi ha hagut diverses al llarg del temps, nogensmenys que cinc pel cap baix. Sense comptar els moments en què s'ha viscut com una república sense ésser-ne.

La República efímera

La història del nostre poble porta paradoxes com el fet que un poble que ha demostrat un esperit republicà subjacent, poques vegades ha viscut sota aquest règim, i això malgrat que, com s'ha dit, la república ha estat proclamada diverses vegades, però sempre ha estat efímera.

Període 1460-72

Primerament es pot esmentar el període 1460-72 durant l'enfrontament polític-militar entre les institucions del país i la monarquia en la persona del rei Joan II *Sense Fe*.

Durant aquest període l'estat formalment continuava sent una monarquia, reduïda al Principat de Catalunya, però venia a ser com una república patrícia, oligàrquica, com les ciutats estat

italianes contemporànies. La Concòrdia de Vilafranca i la creació del Consell Representant lo Principat de Catalunya, així ens ho permetrien entendre.

Pau Claris

Segonament tenim la República promoguda per Pau Claris el 1641. En el context de la guerra europea dels Trenta Anys i de l'enfrontament del país contra la monarquia hispànica dels Habsburg, la Junta de Braços, màxim òrgan polític-constitucional català, destronà el rei i proclamà la república el 16 de gener, per tot seguit, el 23, oferir la corona al rei Lluís XIII de França. Fins que aquest no en formalitzà l'acceptació al setembre del mateix any, jurídicament el Principat s'institucionalitzà com una república. Més aviat serví com un període de transició entre dues monarquies.

1713-14

Ja a les Corts catalanes de 1702 els lacais del rei Felip IV es queixaven que els catalans eren més repúblics que les veritables repúbliques. Perquè el poder del rei estava tan limitat (relativament) per les Corts que una monarquia de sentit absolutista no ho podia suportar.

El 1712, l'ambaixador de l'imperi Alemany durant la conferència de pau d'Utrecht, vist que no podia mantenir tots els regnes de la corona d'Aragó, parlà de fer una república només catalana. Després de la marxa dels reis, i signada la Pau d'Utrecht-Radstadt, Catalunya en la pràctica funcionà com una república durant els anys 1713 i 1714.

1793

Durant la Guerra Gran, el 1793, els revolucionaris francesos proposaren crear una república agermanada amb la francesa, a l'estil de les altres repúbliques clients que s'havien anat creant.

1810-1812

República sota protecció de l'emperador Napoleó. No va ser res més que un pas previ a l'annexió a França entre el 1812-1814. S'ha de remarcar que al germà de Napoleó, Josep I rei d'Espanya no li féu gens de gràcia.

1873

En el marc de la Primera República Espanyola, el 9 de març de 1873, la Diputació de Barcelona proclamà l'Estat Català dintre de la Federació Espanyola, promoguda pel diputat Baldomer Lostau i Prats, qui en seria designat president provisional. El president de la República Espanyola, el català Estanislau Figueras, i el cap del partit federal, Pi i Margall, s'hi oposaren, i després de prometre que dissoldrien l'exèrcit espanyol a Catalunya, aconseguiren que la Diputació en desconvoqués la proclamació.

El govern republicà de Madrid frenà l'estat federal català amb l'argument que la República federal espanyola s'havia de fer ben feta, des del govern central, per les corts de Madrid, per a tot Espanya. De federalistes, només els catalans ho eren. No tenia res a veure, tanmateix, aquell federalisme originari amb el suposat federalisme actual, buit totalment de contingut.

La lliçó és clara, no podem dependre de l'altiplà perquè no en va venir res de bo.

1931 República Catalana

El més gran èxit. Encara que temporal. Durà menys que la república de Pau Claris però de més conseqüències, perquè és recent, contemporània, i la primera és massa allunyada en el temps.

1934 Estat Català

No té formulació de república. És un estat federal. No era separatista. Però, és clar, després del fracàs, i davant del tribunal, els acusats, el president Companys i el seu govern, van fer servir com a argument de defensa el fet que no volien separar-se.

3a República: la del 14 d'abril

Aquesta, com que és la que commemorem avui la valorarem amb més detall. Uns anys abans, durant la realització de l'Assemblea Constituent del Separatisme Català, tinguda a l'Havana, s'aprovà la Constitució Provisional de la República Catalana, el 2 d'octubre de 1928. Fou redactada de manera personal pel prohom i polític català de Cuba Josep Conangla i Fontanilles.

En el seu Article 1 estableix el següent: *El poble de Catalunya, en exercici del dret immanent que li correspon, de donar-se per voluntat pròpia i sense ingerències estranyes la seva organització política, es constitueix en Estat independent i sobirà, i adopta, com a forma de govern, la República tècnico-democràtica representativa.* [El destacat és nostre].

A causa que Macià va desconvocar la República, aquesta constitució mai no entrà en vigor.

El coronel Macià va deixar ben clar que els catalans exercien el seu dret d'autodeterminació, heus ací el que deia en el ban de proclamació:

“Interpretant el sentiment i els anhels del poble que ens acaba de donar el seu sufragi, proclamo la República Catalana com Estat integrant de la Federació ibèrica.”

Tenim ací primer de tot, la legitimitat democràtica, juntament amb la legalitat, car com a resultat electoral els vencedors

implementaren immediatament el seu programa.

Com ja se sap, les eleccions del 12 d'abril eren municipals, però els partidaris de la ruptura li atorgaren caràcter plebiscitari. Aquest relat de les esquerres desarmà els partits monàrquics i de dretes. En saber-se els resultats, victòria dels republicans a les grans ciutats, on el vot no estava condicionat pel caciquisme, els partidaris de la república la volgueren instaurar immediatament. Era un mandat imperatiu.

Segonament, la proclamació de Macià responia a la ideologia del Federalisme, és a dir, el poble català sobiranament s'autoproclamava estat republicà i proposava federar-se amb Espanya, en un pacte entre iguals. L'any anterior, els partits d'oposició es trobaren a Sant Sebastià i arribaren a un acord polític per a instaurar la república i satisfer les demandes catalanes, el Pacte de Sant Sebastià, però com que no se n'aixecà acta oficial, fou interpretat de manera diferent pels catalans i espanyols.

Macià immediatament després de la proclamació de la República Catalana, va començar a exercir el poder fent nomenaments i destitucions, públicament i sense contradiccions. Va ser acceptat per les autoritats de l'antic règim.

La proclamació de la República catalana es féu abans que es proclamés la República espanyola. El govern provisional espanyol es trobà amb els fets aconseguits. Esverat, envià una delegació de tres ministres a dialogar amb el govern català tres dies després, per mirar de frenar-lo. Davant la promesa que les noves corts espanyoles ratificarien un estatut que es dotés Catalunya, el govern català s'avingué a desconvocar la República catalana i canviar-li el nom per Generalitat de Catalunya. No va ser un mer canvi de nom, com encertadament constatà Antoni Rovira i Virgili, en l'article «Qüestió de noms», publicat a *La Nau*, el 18 d'abril. Canviant el nom també es canvià la naturalesa de la institució. Que això va ser

així, ho prova el fet que el mateix Macià va afirmar que era el moment més trist de la seva vida.

Malgrat el dictamen *La Generalitat de Catalunya i la República Espanyola*, encomanat al prestigiós jurista Francesc de Paula Maspons i Anglasell, el 1932, no es pogué amagar que la Generalitat era un òrgan subaltern. La tesi de Maspons i Anglasell és en essència, que la proclamació de la República Catalana el 14 d'abril pel president Francesc Macià confirma els atributs d'Estat del poder públic català, de manera que les relacions entre la República Catalana i la República Espanyola s'ajusta a la idea d'un pacte entre entitats sobiranes. Entre dos estats en peu d'igualtat. Un pacte federalista.

L'Estatut de Núria

Complint l'acordat el 17 d'abril amb el govern espanyol, hom nomenà una comissió presidida per Jaume Carner per redactar un estatut que establís la relació entre Catalunya i la República espanyola, que es reuní al Santuari de la Vall de Núria. Ràpidament s'enllestí, es posà a votació dels Ajuntaments catalans, essent aprovat pel 99%, i fou convocat el cos electoral català per votar-lo en referèndum vinculant el 2 d'agost del 1931. La participació fou del 75% i el resultat 99% a favor. El president Macià va tenir un especial interès que simultàniament es recollissin signatures de les dones perquè aquestes encara no tenien el dret de vot: el resultat 100% a favor. Aquest referèndum és el més semblant a un referèndum d'autodeterminació que mai s'hagi tingut, perquè lliurement el poble català va votar a favor d'un text sobiranista i autodeterminista, però federal.

L'estatut va ser redactat i votat abans que entrés en vigor la Constitució de la República Espanyola. Aleshores, l'Estatut va ser presentat a les *Cortes*, però en comptes que aquestes merament el sancionessin com havien entès els catalans, va ser retallat, en un acte polític que es podia considerar una

estafa als acords del 17 d'abril.

La República espanyola va rebutjar declarar-se federal, per molt comuna que fos, s'autoproclamà «integral», per no voler-ne dir unitària.

Significació i valor històric de la proclamació del 14 d'abril

La República Catalana va ser un acte de sobirania del poble català. Una ruptura, una veritable revolució jurídica. Un fet revolucionari que trencà amb l'ordenament anterior i funda una nova realitat jurídica.

Tanmateix, no deixava de ser una Restauració o recuperació del que existia abans de 1714, ja que en paraules de Maspons i Anglèsell, va retornar a Catalunya la categoria d'Estat. «Catalunya va ser un Estat amb plena sobirania fins a 1714; i aleshores no en va perdre l'exercici perquè reconegué la seva submissió a una superior autoritat de l'espanyol, sinó per un acte de força unilateral que aquell li va imposar per la violència...el fet que la violència s'hagi produït, justifica el dret a emancipar-se de l'Estat invasor, per temps que duri la dominació».

Les similituds amb el procés actual són evidents. Que la Història ens serveixi d'exemple, i encarem l'avenir conjurats amb determinació. El futur és nostre.